

Kotiin annettavat palvelut 2024

Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitus 20.11.2023

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Sisällys

Kotihoidon ja tukipalvelujen perusteet	3
Taustaa ja haasteet.....	3
Ikääntyminen Pohjanmaalla	3
Palveluohjaus.....	4
Palvelujen tarpeen tunnistaminen	4
Kartoitus	4
Palvelupäätös - Asiakassuunnitelma - Maksupäätös.....	5
Kuntouttavat toimenpiteet	6
Kotihoidon asiakkaan kotikuntoutus (arkikuntoutus)	6
Kotikuntoutus tukipalveluna	6
Tehostettu kotikuntoutus sairaalasta kotiutussa	6
Tukipalvelut	7
Ateriapalvelut kotiinkuljetuksena.....	7
Kauppapalvelu	7
Turvapuhelin ja ovihälytys.....	8
Lääkeautomaatti.....	8
Vaatehuoltopalvelu	8
Siivouspalvelu	9
Asiointipalvelu/saattajapalvelu	9
Päivätoiminta.....	9
Teknologiset, digitaaliset palvelut.....	9
Lyhytaikaishoito.....	10
Intervallahoito sosiaalihuollon yksiköissä	10
Kotihoito	11
Tilapäinen, lyhytaikainen kotihoito	11
Säännöllinen kotihoito.....	12
Yöpartio	12
Palvelutarve ratkaisee	12
Kodinhoito	13
Palvelun epääminen tai lopettaminen	14
Ohjaavat lait ja asetukset	15
Sosiaalihoitolaki 1301/2014	16
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012	17
Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 612/2021.....	17

Kotihoidon ja tukipalvelujen perusteet

Tässä ohjeessa vahvistetaan tukipalveluiden ja kotihoidon myöntämisperusteet Pohjanmaan hyvinvointialueella. Kotihoidolla tarkoitetaan palveluja, joiden avulla turvataan henkilön selviytyminen toiminnoista, jotka ovat osa arjen toimintaa kotona ja asumisympäristössä. Kotihoito sisältää kotisairaanhoidon sekä hoidon, huolenpidon ja toiminnot, joiden avulla tuetaan henkilön kykyä selviytyä itsenäisesti. Tukipalvelut järjestetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Kotihoito on tarvittaessa saatavissa kellonajasta riippumatta. Kotiin annettavien palvelujen kriteerien tarkoituksena on, että palvelujen myöntäminen on tasavertaista, oikeudenmukaista ja tarkoituksenmukaista.

Kotiin annettavat palvelut perustuvat oheisiin lakeihin, asetuksiin ja suosituksiin (liite 1).

Taustaa ja haasteet

Suomessa oli vuonna 2022 miltei 1,3 miljoonaa asukasta, joiden ikä oli 65 vuotta tai enemmän. Joka viides suomalainen mies ja joka neljäs nainen oli 65 vuotta tai sitä vanhempi. Ikääntymisellä on vaikutuksia kansantauteihin. Ennaltaehkäistävissä olevat ongelmat liittyvät muun muassa puutteelliseen fyysiseen aktiivisuuteen, ravitsemusongelmiin kuten yli- tai alipainoon tai ikäihmisten vajaaravitsemukseen, alkoholin ja päihteiden käyttöön, psyykkisiin ongelmiin ja yksinäisyyteen (STM 2020/32).

Kansallisten linjausten mukaisesti on tärkeä kehittää ikäihmisten palveluita, joiden avulla luodaan ikäystävällinen Suomi (STM 2020/30 ja 2020/31). Kehittämistyön tavoitteena on, että

- iäkkäillä ihmisillä on tulevaisuudessa parempi toimintakyky
- ikääntyvien työikäisten toimintakyky on parantunut ja he ovat työelämässä pidempään
- asuminen ja asuinympäristö ovat ikäystävällisiä
- iäkkäiden hyvinvointia edistetään teknologian, tekoälyn ja robotiikan avulla
- vapaaehtoistyöllä on vakiintunut asema ikääntyvässä yhteiskunnassa.

Iäkkäiden ihmisten palvelut tulee kansallisten linjausten mukaisesti tuottaa sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla tukemalla iäkkäiden osallisuutta, itsemääräämistä sekä huomioimalla paremmin iäkkäiden yksilölliset ominaisuudet, tarpeet ja monimuotoisuus yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla.

Ikääntyminen Pohjanmaalla

Ikääntyminen seuraa Pohjanmaalla pääosin kansallista trendiä, mutta alueellisia vaihteluita kuntien ja alueiden välillä on. Pohjanmaalla oli vuonna 2022 yhteensä 41 852 henkilöä, jotka olivat 65 vuotta täyttäneitä. Määrä muodostaa 23,7 % koko Pohjanmaan väestöstä. Väestön kokonaismäärän ennustetaan vähenevän jonkin verran vuoteen 2040 mennessä, jolloin 65-vuotiaiden suhteellinen osuus nousee 27 %:iin.

Vanhuspalvelulain (980/2012) mukaan ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestöä eli yli 65-vuotiaita. Iäkkäällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta.

Iäkkäille kohdennettujen palvelujen tarve ja käyttö lisääntyy yleensä 75 vuotta täyttäneillä ja erityisesti 85 vuotta täyttäneillä. Tarpeen lisääntyminen haastaa sitä kehittämistyötä, joka liittyy palvelutuotannon uusiin

toimintamalleihin ja palvelurakenteisiin. Pitkällä aikavälillä on mahdollista parantaa vanhimpien ikäluokkien suoriutumista ja itsenäisyyttä arjessa, kun ensin panostetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja riskitekijöiden tunnistamiseen niiden henkilöiden osalta, jotka ovat vasta siirtyneet eläkkeelle. Terveyteen liittyviä ehkäiseviä toimenpiteitä on priorisoitava oman voimien tukemiseksi. Ravitseva ruoka, riittävä uni, kohtuullinen alkoholin käyttö sekä tupakoinnin ja huumeainesten välttäminen pienentävät riskiä sairastua erilaisiin sairauksiin, jotka vaikuttavat elämään kielteisesti ja lisäävät avun tarvetta.

Palvelutuotannon kehittämishaasteet voidaan tiivistää seuraavasti: (lähde Miten Pohjanmaa voi, tilannekatsaus, maaliskuu 2022)

- Eri ikäryhmillä on erilaiset tarpeet (65–74, 75–84 ja 85+ v). Ikäryhmittely on huomioitava asiakas- ja palveluohjauksessa, perustason vastaanottopalveluissa ja matalan kynnyksen kontakteissa.
- Iäkkäät, joilla on terveyden, hyvinvointiin ja toimintakykyyn liittyviä riskitekijöitä, on tunnistettava ajoissa.
- Palvelujen saatavuutta on parannettava erityisesti ennaltaehkäisevien palvelujen osalta sekä erilaisia yhteydenottokeinoja kehittämällä.
- On kehitettävä monialaisia prosesseja iäkkäiden palveluohjaukseen, kuntoutumismahdollisuuksiin ja ennaltaehkäiseviin interventioihin.
- Iäkkäiden palvelukokonaisuudet sekä palvelu- ja hoitoketjut määritellään. Painotetaan psykososiaalista hyvinvointia sekä geriatria ja gerontologia arviointia.
- Kehitetään iäkkäitä tukevaa välimuotoista asumista.
- Kehitetään digitaalisia työvälineitä, samoin osaamista ja täydennyskoulutusta erityisesti siitä näkökulmasta, kuinka iäkkäitä tuetaan digitaalisten työvälineiden käytössä.

Palveluohjaus

Palvelujen tarpeen tunnistaminen

Palvelutarpeen arviointi aloitetaan tapauksen kiireellisyyden mukaan. Tarve arvioidaan joko välittömästi tai viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa yhteydenotosta (koskee yli 75-vuotiaita). Toimintakyky arvioidaan monipuolisesti ja luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen. Palvelutarpeen arviointi on maksutonta.

Asiakassuhde alkaa, kun mahdollinen palvelujen tarve on tunnistettu. Henkilö voi itse tunnistaa tarpeensa. Tarpeen voi tunnistaa myös omainen/läheinen, sosiaali- ja terveydenhuollon edustaja tai jokin muu henkilö verkostosta. Mahdollinen palvelujen tarve ilmoitetaan palveluohjaukseen, joka vuorostaan järjestää tarkoituksenmukaisen arvioinnin palvelujen tarpeesta. Hoidon ja palvelujen tarve arvioidaan yhdessä asiakkaan ja hänen omaisensa/läheisensä tai laillisen edustajansa kanssa. Arvioinnin lähtökohtana on asiakkaan omat toiveet ja käsitykset omista voimavaroista ja niiden vahvistamisesta. Arviointiin kuuluu myös asiakkaan informointi erilaisista vaihtoehdoista ja valinnan mahdollisuuksista. On tärkeää, että iäkkäillä ihmisillä on tietoa erilaisista vaihtoehdoista, jotta itsemääräämisoikeus toteutuu.

Kartoitus

Asiakkaan toimintakyky ja kuntoutumisen mahdollisuus kartoitetaan hyödyntämällä RAI-arviointivälinettä. Palvelutarpeen arviointi sisältää kaikki toimintakyvyn ulottuvuudet, kuten fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kognitiivisen toimintakyvyn ja myös taloudellisen tilanteen arvioinnin. Arviointi sisältää myös kartoituksen siitä, millaisia mahdollisuuksia asiakkaalla on osallistua kulttuuri- ja liikuntatapahtumiin ja millaisia kuljetuspalveluja on käytössä osallistumisen mahdollistamiseksi. Asuinolosuhteet sekä mahdolliset tulevat haasteet asumisen osalta kartoitetaan. Asunnon muutostöiden tarve selvitetään myös, jotta kotona asumisen jatkuminen on mahdollista ja turvallista. Palvelutarpeen arviointi perustuu asiakkaan

kokonaistilanteen arviointiin, ja siinä huomioidaan asiakkaan kaikki voimavarat. Kartoitusta toteutetaan vuoropuheluna asiakkaan/omaisen/läheisen ja ammattilaisen välillä. Asiakkaan mielipiteillä ja näkemyksillä on oleellinen merkitys.

Kartoituskäynnillä selvitetään esimerkiksi seuraavat asiat:

- miten asiakas selviytyy kotona huomioiden fyysinen, psyykkinen ja kognitiivinen toimintakyky sekä sosiaalinen verkosto
- kotiympäristö ja asumiseen liittyvät tekijät, apuvälineiden tarve ja mahdolliset muutostyöhön liittyvät vaatimukset asunnossa
- omaisten tuen tarve ja omaisten mahdollisuudet osallistua hoitoon/huolenpitoon
- sellaisen palvelun tarve, jonka avulla tuetaan asiakkaan voimavaroja. Laaditaan suunnitelma kuvaamaan sitä palvelua, joka edistää toimintakyvyn säilymistä.
- akuutteja tai/ja selvittämättömiä lääketieteellisiä ongelmia ohjataan lääketieteelliseen tutkimukseen ja hoitoon
- taloudellisen tuen tarve ja ohjaus tukien hakemusprosessissa
- asiakkaan hoidon/palvelun tarve perustuu todennettuihin ajan tasalla oleviin tarpeisiin tai tarpeisiin, jotka todennäköisesti johtavat asiakkaan hyvinvoinnin rajoittumiseen lähitulevaisuudessa
- mahdollisuus osallistua erilaisiin liikunta- ja kulttuuritilaisuuksiin
- kuljetuspalveluihin ja toimintaympäristöön liittyvä saavutettavuus
- kotikäynnin avulla turvataan myös se, että kotihoidon toimenpiteet ovat toteutettavissa.

Palveluohjauksen kartoitus sisältää myös asiakkaan/omaisen uhkaavan käyttäytymisen, päihteiden käytön ja tupakoinnin arviointia sekä kotieläimiin ja asumisympäristöön liittyvää arviointia (paloturvallisuus, terveyteen liittyvä turvallisuus). Näillä voi olla vaikutusta palvelujen myöntämiselle.

Palvelupäätös - Asiakassuunnitelma - Maksupäätös

Palvelupäätöksen tekee palveluohjauksen viranhaltija. Palvelupäätökseen sisältyy asiakkaalle annettava asiakassuunnitelma. Asiakkaalla on oikeus saada päätös palveluista kirjallisessa muodossa. Valitus päätöksestä osoitetaan Pohjanmaan hyvinvointialueen yksilöjaostolle.

Palvelutarpeeseen vastaavat palvelut määritellään asiakassuunnitelmassa yhdessä asiakkaan/läheisten ja tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Suunnitelma tehdään ilman viivytystä sen jälkeen, kun asiakkaan palvelutarve on kartoitettu. Asiakassuunnitelmassa vahvistetaan toimintakyvyn arvioinnin pohjalta ne sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joita asiakas tarvitsee hyvinvointinsa, terveytensä, toimintakykynsä ja oman aktiivisuutensa turvaamiseksi sekä hyvän hoidon takaamiseksi. Asiakassuunnitelma on aktiivinen. Se huomioi asiakkaan voimavarat ja sisältää konkreettisia tavoitteita, joiden avulla tuetaan iästä ihmistä kohti suurempaa itsenäisyyttä.

Palvelupäätös muodostaa perustan asiakasmaksulle. Palvelupäätös sisältää tietoa palvelun sisällöstä, toteuttamisesta ja tuntimääristä. Asiakassuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kaksi kertaa vuodessa. Palvelupäätös ja päätös asiakasmaksusta päivitetään, kun asiakkaan palvelutarve muuttuu oleellisesti.

Kuntouttavat toimenpiteet

Väestömme ikääntyy nopeasti, miksi tärkeää, että iäkkäillä ihmisillä on mahdollisuus hyödyntää laadukkaita henkilökeskeisiä, terveyttä edistäviä, ehkäiseviä ja kuntouttavia toimenpiteitä. Ne ovat ratkaisevia, jotta iäkkäät ihmiset pystyvät säilyttämään terveytensä ja elämään niin itsenäistä elämää kuin mahdollista, vaikka heidän raihnautensa lisääntyy, toimintakykynsä laskee tai heille tulee sairauksia, mutta myös siksi, että tulevat henkilöstö- ja talousresurssit riittävät. Kohdennettujen kuntouttavien toimenpiteiden avulla tuetaan ikäihmisten mahdollisuuksia itsenäiseen ja turvalliseen asumiseen. Asiakkaan omassa kodissa toteutettu kuntoutus moniammatillisen tiimin avulla mahdollistaa tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan arkikuntoutuksen, jossa asiakkaan omat voimavarat huomioidaan parhaalla mahdollisella tavalla. Kotikuntoutuksessa keskeistä on ikäihmisen oma motivaatio, aktiivisuus ja omat kuntoutukseen liittyvät tavoitteet.

Kotihoidon asiakkaan kotikuntoutus (arkikuntoutus)

Arkikuntoutus ei ole riippuvainen sairauksista tai lääketieteellisestä hoidosta. Tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimintakykyä sekä lisätä itsenäisyyttä ja tukea kotona asumista jatkossa. Palveluun sisältyy myös apuvälineiden hankkiminen ja niiden sovittaminen. Työ perustuu kuntouttavaan työotteeseen ja sen edellytyksenä on toimiva tiimityö. Palvelun suunnittelu ja toteuttaminen tapahtuu asiakkaan kotona ja siten, että asiakkaalle annetaan mahdollisuus ylläpitää ja parantaa toimintakykyään ja aktiivisuuttaan. Teknologia (mukaan lukien tekniset apuvälineet) voi lisätä merkittävästi ihmisten mahdollisuuksia aktiivisuuteen. Jos teknologia sovitetaan yhteen henkilön edellytysten kanssa, voidaan luoda ympäristöjä, jotka mahdollistavat vuorovaikutuksen muiden kanssa, ehkäisevät sosiaalista eristäytymistä, tuovat informaation ja tiedon saataville sekä parantavat mahdollisuuksia tehdä ostoksia ja osallistua vapaa-ajan toimintoihin. Teknologian avulla voidaan löytää vaihtoehtoisia tapoja suorittaa toimintoja, ylittää esteet, lisätä osallisuutta ja parantaa elämänlaatua.

Kotikuntoutus tukipalveluna

Kotikuntoutusta tukipalveluna voidaan myöntää tehostettuna kuntoutusjaksona, joka sisältää kartoituksen, väliarvioinnin ja loppuarvioinnin sekä ohjatun harjoittelun 4–6 viikon aikana. Tämän jälkeen asiakas harjoittelee itsenäisesti 4–6 viikkoa etukäteen suunnitellun harjoitteluohjelman mukaisesti. Fysioterapeutti tai toimintaterapeutti arvioi kotikuntoutuksen tarpeen. Kuntoutusjaksolle laaditaan yksilöllinen suunnitelma.

Kotikuntoutus on vaihtoehto, kun henkilön oma toimintakyky heikkenee, ulos menemisen pelko lisääntyy, kaatumisen pelko rajoittaa aktiivisuutta ja portaissa kulku lisää itseaiheutettua sosiaalista eristäytymistä ja toimii sosiaalisen kanssakäymisen esteenä. Kotikuntoutus tarkoittaa laajaa, moniammatillista tuki-interventiota, jonka tavoitteena on parantaa iäkkään ihmisen fyysistä toimintakykyä ja kykyä suoriutua päivittäisistä toiminnoista sekä vähentää kaatumisriskiä.

Kotikuntoutuksen tarve voi nousta esille asiakkaan, omaisen, lääkärin tai muun tahon, esimerkiksi omaishoidon tai apuvälinelainaamon, esille tuomana. Kotikuntoutus tukipalveluna on maksullinen.

Tehostettu kotikuntoutus sairaalasta kotiutuessa

Tehostettu kotikuntoutus sairaalahoidon jälkeen tarkoittaa tehostettua kuntoutusinterventiota, joka tapahtuu henkilön kotona ja jonka avulla tuetaan sairaalasta/hoito-osastolta kotiutumista. Tavoitteena on auttaa ja tukea iäkästä ihmistä arjen suoriutumisessa hoitojakson jälkeen, lisätä turvallisuutta ja vahvistaa uskoa omaan kykyyn käsitellä tilannetta. Monella iäkkäällä ihmisellä on vahva toive saavuttaa itsenäisyys sairaalajakson jälkeen. Tämän takia on tärkeää, että tuetaan ja osallistetaan iäkästä itsehoitoon kuten myös omaisia siihen, että he uskovat hänen kykynsä toimia. Tehostetun kuntoutusjakson tavoitteena on palauttaa iäkkään ihmisen toimintakyky sairastumisesta edeltävälle tai paremmalle tasolle ja siten lykätä raskaampien palvelujen tarvetta.

Kotikuntoutusyksikkö vie asiakkaan kotiin moniammatilliset kuntoutuspalvelut, jotka toimivat vaihtoehtona laituskuntoutukselle. Kuntoutuksen tavoitteena on tukea asiakasta hänen itse asettamiensa tavoitteiden

saavuttamisessa ja henkilökohtaisten tarpeiden täyttämässä asiakkaan omien voimavarojen mukaan. Kuntoutus tapahtuu asiakkaan kotona, jolloin ympäristö voidaan huomioida uudella tavalla asiakkaan kuntoutuksessa.

Tehostettu kotikuntoutus on moniammatillista, ja tiimiin kuuluu sairaanhoitaja, lähihoitaja, fysioterapeutti, toimintaterapeutti ja lääkäri. Tiimin jokainen jäsen tuo oman erikoisosaamisensa kuntoutuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Hoitojakson kesto on 1–4 viikkoa.

Kuntouttavia toimenpiteitä voidaan toteuttaa heti sairaalassa tai terveyskeskuksessa saadun hoidon jälkeen. Kuntoutusjaksoa edeltää usein pelko toimintakyvyn menettämisestä osastohoidon aikana, ja usein on kyse monisairaista ihmisistä, mikä lisää riskejä.

Kotikuntoutuksen ja tehostetun kotikuntoutuksen edellytykset

- On todennäköistä, että asiakas tulee olemaan kotihoidon, perhehoidon tai palveluasumisen tarpeessa.
- Asiakkaan kotihoidon, perhehoidon tai tukiasumisen tarve on kasvanut, ja tuen tarve tulee todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa.
- Asiakas on halukas ja motivoitunut osallistumaan kotikuntoutukseen.
- Moniammatillisen kotikuntoutustiimin edustaja on arvioinut, että asiakas hyötyy merkittävästi kuntoutustoimenpiteistä.
- Lääkäri on arvioinut, että asiakasta voidaan kuntouttaa ja että kuntoutus voidaan suorittaa asiakkaan kotiympäristössä.

Tukipalvelut

Palvelutarpeen kartoituksen yhteydessä arvioidaan myös tukipalvelujen tarve. Tukipalveluilla tarkoitetaan palveluita, joita tuotetaan kotihoidosta erillään ja joiden avulla tuetaan henkilön mahdollisuutta selviytyä arjen toiminnoista ja tuntea olonsa turvalliseksi kotona. Tukipalvelujen avulla henkilöllä on mahdollisuus saada arkeen sisältöä ja sitä kautta hyvinvointia elämään.

Tukipalvelut ovat ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä tukevia sekä itsenäistä asumista edistäviä. Tukipalveluja voidaan myöntää erillisinä palveluina tai osana toista palvelukokonaisuutta kuten kotihoitoa. Tukipalveluilla on määritellyt kriteerit ja maksut. Tukipalveluja voidaan myöntää hyvinvointialueen tuottamina palveluina, ostopalveluina tai palvelusetelteinä.

Ateriapalvelut kotiinkuljetuksena

Ateriapalvelua voidaan tarjota asiakkaille, joilla on sairaudesta tai alentuneesta toimintakyvystä johtuen kyvyttömyyttä valmistaa aterioita tai joilla on ravinnon nauttimiseen liittyviä vajeita, joihin tulee puuttua. Ateriapalvelua voidaan myöntää erityisruokavalioita varten niissä tilanteissa, kun asiakas ei itse pysty turvaamaan oman ravinnon nauttimista tai hänellä ei ole mahdollisuutta ruokailla kotinsa ulkopuolella. Edellytyksenä on, että asiakas ymmärtää tai pystyy ohjattuna aloittamaan ruokailun itsenäisesti, kun ateria tuodaan kotiin. On tärkeä selvittää suun terveydentila, jotta pureskeluun ja nielemiseen mahdollisesti liittyvät ongelmat voidaan poissulkea. Ateriapalvelun tarpeen on oltava jatkuvaa. Ateriapalvelun toteuttamistapa voi vaihdella asiakkaan voimavarojen ja toimintakyvyn mukaan. Teknologinen ratkaisu merkitsee sitä, että asiakas saa pakastimen, joka sisältää valmiita ruoka-annoksia kahden viikon ajaksi. Ruoka lämmitetään kiertoilmauunissa, jonka asiakas myös saa.

Kauppapalvelu

Ruoka- ja päivittäiskauppatavaroiden ostamisesta huolehtii ensisijaisesti asiakas itse, omaiset tai lähiverkosto tai palvelu tuotetaan kauppapalveluna. Asiakas saa tavarat kotiin kuljetettuna kerran viikossa.

Asiakas tilaa tavarat lomakkeella tai sovelluksen avulla joko itsenäisesti tai hoitajan tukemana. Omainen, myyjä tai hoitaja välittää tilauksen eteenpäin.

Jos yllä kuvattu ei ole mahdollista, voi kotihoito auttaa asiakasta asiakassuunnitelmassa kuvatun mukaisesti, mikäli asiakas kuuluu säännöllisen kotihoidon piiriin.

Kotihoidon henkilöstö ei käsittele käteistä rahaa tai asiakkaan pankkikorttia. Pankki- ja taloudelliset asiat hoidetaan omaisten tai lähiverkoston avulla tai tarvittaessa asiakkaalle määrätään edunvalvoja.

Turvapuhelin ja ovihälytys

Turvapuhelin on tarkoitettu asiakkaille, jotka tarvitsevat tukea yhteydenottoon epävakaan terveydentilan, lisääntyneen kaatumisriskin tai turvattomuuden tunteen takia. Turvapuhelimen käyttö mahdollistaa kiireettömän avun saannin kotiin vuorokauden ympäri. Turvapuhelimen tai ovihälytyksen avulla halutaan vahvistaa asiakkaan turvallisuuden tunnetta. Tavoitteena on tukea turvallista kotona asumista ja lähiympäristön turvallisuutta. Turvapuhelimen myöntämisen edellytyksenä on asiakkaan kyky käyttää turvapuhelinta. Lisäksi asiakkaan tulee ymmärtää, miten ja milloin puhelinta tulee käyttää. Asiakkaan on pystyttävä kommunikoidaan henkilön kanssa, joka ottaa hälytyksen vastaan, ja kertomaan ongelmastaan. Kriteerit:

- Asiakas ymmärtää, miten turvapuhelinta käytetään (puhelinta ei suositella, jos muistitoiminnot ovat voimakkaasti heikentyneet).
- Asiakas asuu kotona tai yhteisöllisen asumisen kohteessa.
- Asiakkaalla on terveydellisiä syitä, jotka vaikeuttavat päivittäistä elämää ja aiheuttavat jatkuvasti vaaratilanteita.
- Asiakas ymmärtää, että palvelu on maksullinen.
- Asiakas/omainen vastaa turvapuhelimen testaamisesta.

Lääkeautomaatti

Jos asiakkaan palvelutarve liittyy ainoastaan lääkitykseen ja lääkkeen ottamiseen, voidaan hänelle myöntää lääkeautomaatti. Asiakkaan lääkitys tarkistetaan. Arviointi tehdään siitä näkökulmasta, miten hyvin lääkityksen toteuttaminen lääkeautomaattia ja lääkkeiden koneellista annostelua käyttäen onnistuu. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, että asiakas osaa käyttää laitetta ja ymmärtää miten se toimii. Tähän kuuluu myös ymmärrys siitä, miten lääkepussi otetaan automaattista, miten pussi avataan ja miten lääke otetaan suuhun.

Annosjakelu (Anja) lisää lääketurvallisuutta, ja se on apteekin kautta tarjottava lääkehoitopalvelu. Annosjakelupalvelussa asiakkaalle toimitetaan lääkkeitä valmiiksi pakatuissa pusseissa kahdeksi viikoksi kerrallaan. Pussiin on selkeästi merkitty päivämäärä ja kellonaika, jolloin lääke otetaan. Annospusseja voidaan käyttää lääkeautomaateissa, mutta niitä voidaan käyttää myös sellaisenaan. Asiakas maksaa vain hänelle toimitettavista lääkkeistä.

Kelan maksama korvaus annosjakelupalkkiosta on kuulunut osittain sv-korvauksen piiriin 1.1.2009 alkaen. Korvaus koskee 75 vuotta täyttäneitä henkilöitä, edellyttäen, että lääkäri on arvioinut henkilön hyötyvän annosjakelusta. Korvauksen maksaminen edellyttää, että asiakkaalla on annosjakelun alkaessa käytössä vähintään kuusi annosjakeluun soveltuvaa korvattavaa lääkettä ja että palvelu sisältää kokonaisvaltaisen lääkitystarkistuksen.

Vaatehuoltopalvelu

Niiden asiakkaiden osalta, joilla on säännöllinen kotihoito, voidaan pyykit pestä asiakkaan omassa pyykinpesukoneessa, jos asiakas itse pystyy valvomaan pesukoneen toimintaa.

Jos asiakkaalla ei ole omaa pesukonetta tai vaatteiden pesumahdollisuuksia, asiakasta autetaan vaatehuoltopalvelun järjestämisessä.

Siivouspalvelu

Asiakkaan perustason siivouksen toteuttaminen ohjataan ensisijaisesti omaisille tai yksityisille siivouspalvelun tuottajille. Niissä tilanteissa, joissa asiakas käyttää yksityistä palvelun tuottajaa, on hänellä oikeus hyödyntää kotitalousvähennys verotuksessa. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös sellaisen siivouspalvelun tarve, jota toteutetaan tukipalveluna. Tässä huomioidaan asiakkaan mahdollisuudet järjestää siivous joko muulla tavalla tai käyttämällä yksityis palveluna tuotettua siivouspalvelua.

Kotihoidon henkilöstön tehtäviin ei sisälly siivous. Kotihoidon henkilöstö huolehtii asunnon yleisen tason puhtaudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstö vie roskapussin ja turvaa yleisen puhtaustason keittiössä, makuuhuoneessa ja wc:ssä.

Siivouspalvelu tukipalveluna sisältää kodin siivouksen kerran kuussa. Tähän ei kuulu suursiivous tai kellarin tai ullakon siivous. Siivouspalvelu on tulosidonnainen ja perustuu yksilölliseen tarvearviointiin.

Asiointipalvelu/saattajapalvelu

Asiointipalvelu järjestetään ensisijaisesti omaisten, läheisten tai vapaaehtoisten toimesta. Asiointipalvelun avulla turvataan mahdollisuus kodin ulkopuolisten asioiden hoitamiseksi niille asiakkaille, joilla ei muuten ole mahdollisuuksia hoitaa asioitaan tai niissä tilanteissa, kun asiakkaalla ei ole omaisia/läheisiä, jotka voisivat auttaa asiakasta asioiden hoidossa. Mikäli kotihoidon henkilöstö toimii saattajana, käytetään taksia tai julkista liikennettä. Näistä kustannuksista vastaa asiakas itse.

Päivätoiminta

Päivätoiminta on tarkoitettu pääosin yli 65 vuotta täyttäneille kotona asuville henkilöille, joiden fyysinen, kognitiivinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on alentunut tai joilla on toimintakyvyn alenemisen riski. Tavoitteena on tukea kotona asumista ja estää sosiaalista eristäytymistä.

Palveluohjaaja kartoittaa palvelutarpeen. Kartoituksessa hyödynnetään RAI-arviointityövälinettä. Päätös päivätoiminnasta tehdään hakemuksen perusteella ja palvelutarpeen arvioinnin pohjalta. Asiakas osallistuu pääosin kerran viikossa päivätoimintaan. Päivätoiminta voi toimia myös omaishoitajan/omaisen taakan keventäjänä. Päivätoimintaa järjestetään niille asiakkaille, jotka eivät pysty osallistumaan vapaa-ajan harrasteisiin kotinsa ulkopuolella ja asiakkaille, joilla on syrjäytymisen riskitekijöitä ja jotka tarvitsevat ryhmän sosiaalisen tuen pärjätäkseen kotona. Edellytyksenä on se, että asiakas selviytyy pääosin yhden ohjaajan tuella, osaa toimia ryhmässä ja hyötyy ryhmätoiminnasta. Asiakas tarvitsee tukea ja kuntoutumista edistävää toimintaa ylläpitääkseen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakykynsä.

Päivätoimintaan sisältyy lounas ja iltapäiväkahvi. Asiakkaalla on mahdollisuus käydä suihkussa vain siinä tapauksessa, että tarve on palveluohjaajan toteama ja tarve on kirjattu asiakassuunnitelmaan. Päivätoimintaan voidaan järjestää maksullinen kuljetus.

Teknologiset, digitaaliset palvelut

Teknologisten työvälineiden avulla voidaan vahvistaa asiakkaan mahdollisuuksia jatkaa kotona asumista ja lisätä asumisen turvallisuutta. Tarjottavat teknologiset ratkaisut ovat riippuvaisia asiakkaan toimintakyvystä. Teknologisia ratkaisuja ovat esimerkiksi Alvar-etähoiva, Alvar-tukipalvelu, lääkeautomaatti, hyvinvointiranneke, gps-monitorointi ja sänkyyn asetettavat monitorit.

Erilaisia työvälineitä ja teknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön lisää, kun niistä saadaan kokemusta. Palvelutarpeen arvioinnissa arvioidaan asiakkaan kognitiivista kykyä myös siitä näkökulmasta, miten hyvin asiakas pystyy käyttämään palvelua, jota tuotetaan teknisten laitteiden avulla. Samalla arvioidaan myös asiakkaan kiinnostus vastaanottaa digitaalisia palveluita.

Lyhytaikaishoito

Lyhytaikaishoitoa annetaan lääketieteellisin perustein yleislääketieteen osastolla. Se ei siis koske säännöllisiä suunniteltuja jaksoja yleislääketieteen osastoilla.

Lyhytaikaishoitoa voidaan tarjota, kun kyse on

- sellaisen lääkityksen tarkistamisesta, jossa tarvitaan seuranta
- lääketieteellisistä tutkimuksista/laboratoriokokeista/röntgentutkimuksista sekä niihin liittyvien vastausten tulkitsemisesta
- todetusta kuntoutustarpeesta ja samalla lääketieteellisen arvioinnin tarpeesta.
- Intervallihoito voidaan poikkeustapauksissa järjestää yleislääketieteen osastolla, jos henkilö tarvitsee happihoitoa, jatkuvaa suonensisäistä neste- ja/tai ravitsemushoitoa tai vaativaa päivittäistä haavanhoitoa tai kivunlievitystä, jonka sairaanhoitaja antaa lääkärin tuella.

Intervallihoito sosiaalihuollon yksiköissä

Intervallihoidon tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimintakykyä ja tukea omaishoitajan jaksamista. Intervallihoito toimii kotona asumisen tukena. Intervallihoito toistuu säännöllisesti, siinä määrin kuin sen katsotaan parhaiten palvelevan asiakasta. Intervallihoitoa annetaan keskitetysti sosiaalihuollon yksiköissä ympäri Pohjanmaata.

Intervallihoitoa voidaan tarjota

- omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien turvaamiseksi
- omaishoitajan/omaisen jaksamisen tueksi
- toimintakyvyn arviointiin/kuntoutukseen
- kotona asumisen tueksi.

Lyhytaikaista hoitoa, intervallipaikalla, myönnetään asiakkaalle, jolla on akuutti, yllättävä elämäntilanne ja joka tarvitsee lyhytaikaisesti kriisipaikan. Asiakas hakee intervallihoitopaikkaa. Viranhaltija tekee päätöksen intervallihoitopaikasta, kuten myös intervallihoidon määrästä. Intervallihoito voidaan keskeyttää, jos asiakas ei siitä hyödy tai jos asiakkaalla on vaikeuksia sopeutua intervallihoitoyksikön toimintaan.

Intervallihoitajaksoja ei tarjota tilanteissa, joissa kotia remontoidaan, muutostöitä toteutetaan tai asuntoa saneerataan.

Kotihoito

Kotihoidon perustehtävänä on tukea toimintakyvyn, toimijuuden ja terveydentilan ylläpitämistä ikäihmisillä, monisairailta, toipilailta ja vammaisilla siten, että kotona asuminen on turvallista.

Kotihoitoa voidaan tuottaa omana julkisena toimintana tai hankkia ostopalveluna tai palvelusetelillä. Riippumatta siitä, tuotetaanko kotihoito julkisena palveluna tai hankinnan/palvelusetelin kautta, ovat tämän asiakirjan periaatteet, sisältö ja ohjeet voimassa. Kotihoidon järjestämisen lähtökohtana on hyvinvointialueen asiakkaiden oikeudenmukainen ja tasavertainen kohtelu sekä kotihoidon palvelujen järjestäminen siten, että ne vastaavat asiakkaan tarpeisiin. Kotihoito tukee vuorokaudenajasta riippumatta asiakkaan palvelutarvetta ja edistää asiakkaan kykyä asua kotona tai yhteisöllisessä asumisessa. Kotihoidon tarkoituksena on vahvistaa asiakkaan osallistumista ja itsenäisyyttä. Tätä tehdään huomioimalla asiakkaan yksilölliset voimavarat. Lisäämällä teknologisten ratkaisujen käyttöä kotona voidaan vahvistaa kotona asumista ja lisätä turvallisuutta. Tekijät, jotka vaikuttavat teknologisten ratkaisujen myöntämisperusteisiin, liittyvät asiakkaan toimintakykyyn, kustannustehokkuuteen ja vaikuttavuuteen.

Kotihoidon myöntämisperusteet ovat tarpeelliset, jotta palvelut voidaan turvata koko väestölle. Ikäihmisten määrän ja palvelutarpeen lisääntyessä on tärkeää, että kotihoidon palveluita voidaan tarjota erityisesti niille ikäihmisille, joilla on suuri tuen ja palvelun tarve.

Teknologian hyödyntäminen kotihoidossa edistää myös paremmin resurssien riittävyyttä. Kotihoidon tavoitteena on ikäihmisten arjen turvaaminen tarjoamalla turvallista hoitoa ja huolenpitoa sekä asiakkaan toimintakyvyn ja itsenäisyyden tukeminen.

Kotihoitoa tarjotaan myös yhteisöllisessä asumisessa asuville asiakkaille samoin periaattein kuin kotona asuville. Yöpartion palveluita käytetään yöaikaan.

Kotihoidon käyntejä voidaan toteuttaa etänä (Alvar-etähoiva). Kotihoidon paikan päällä käynti voidaan korvata etäkäyntinä etäyhteyksien avulla, jos toimintamalli soveltuu asiakkaalle ja se vastaa toteutuessaan sisällöllisesti asiakkaan tarpeeseen.

Sauna- ja kylpypalvelua voidaan tarjota asiakkaille, joilla on puutteelliset tai epäkäytännölliset sauna- ja suihkutilat ja tästä syystä hygienian hoito ei onnistu. Myös niissä tilanteissa, kun suihkutus ei onnistu itsemääräämisoikeuteen vedoten, mutta hygienian hoito on mahdollista toteuttaa kylpypalvelun avulla. Asiakkaan hygienian hoito (peseytyminen, saunominen jne.) sisältyy sosiaalihuoltolakiin tarkoituksenmukaisena kotihoitona. Kotihoitoon kuuluva hoito ja huolenpito muodostavat kokonaisuuden, johon kuuluu huolehtimista asiakkaan yksilöllisistä perustarpeista, kuten ravinnon saannista, peseytymisestä ja muusta henkilökohtaisesta hygieniasta sekä pukeutumisesta.

Asiakas käy suihkussa kodin ulkopuolella hyvinvointialueen tiloissa. Asiakkaalla on kylpypalveluun mennessä mahdollisuus maksulliseen kuljetukseen.

Kotihoitoa voidaan järjestää tilapäisenä tai säännöllisenä palveluna. Kotihoito voi olla määräaikaista tai jatkuvaa.

Tilapäinen, lyhytaikainen kotihoito

Tilapäistä kotihoitoa voidaan järjestää asiakkaalle, jonka toimintakyky on heikentynyt tilapäisesti ja jonka hoito-/palvelutarve on tilapäistä. Kun kyseessä on tilapäisen tuen tarve, on tärkeää, että pyritään riittävällä palvelulla oikea-aikaisesti ennaltaehkäisemään pitempiäaikaisen palvelun tarvetta.

Tilapäisellä kotihoidolla tarkoitetaan kotihoitoa, jota suunnitellaan toteutettavaksi määräaikaisena, esim. kuntoutus sairaalasta kotiutumisen jälkeen ja tapaturmissa, perustoimintojen tukemiseksi ja erilaisissa sairaanhoidollisissa tilanteissa. Tilapäisen kotihoidon pituus vaihtelee yksilöllisesti. Tilapäinen kotihoito

laskutetaan tuntihintana, palvelu ei ole tulosidonnainen. Tilapäinen kotihoito kestää korkeintaan 2 kuukautta.

Palveluohjaajan, asiakkaan ja hänen omaisensa kanssa yhteistyössä tehdyn arvioinnin pohjalta voidaan palvelu lakkauttaa tai muuttaa säännölliseksi kotihoidoksi.

Säännöllinen kotihoito

Palvelut, joita tuotetaan kotiin, ovat jatkuvia ja säännöllisiä, jos asiakas saa palvelua vähintään kerran viikossa ja palvelua suunnitellaan toteutettavan tai sitä on toteutettu vähintään kahden kuukauden ajan. Kun tuen tarve on jatkuvaa tai toistuvaa, tulee palvelut järjestää siten, että niiden jatkuvuus turvataan ja kotona asuminen on turvallista myös jatkossa.

Säännöllinen kotihoito myönnetään asiakkaalle, jolla on heikentynyt fyysinen, psyykinen, kognitiivinen tai sosiaalinen toimintakyky. Asiakas ei selviydy itsenäisesti tai omaisen/läheisen avulla päivittäisistä perustoiminnoista ja/tai sairaanhoidollisista toimenpiteistä. Päivittäisillä perustoiminnoilla tarkoitetaan toimintoja, jotka ovat tarpeellisia, jotta voidaan toimia kotona, kuten esim. henkilökohtaisen hygienian hoito, pukeutuminen ja syöminen. Tarve voi myös kohdentua siihen, että asiakas tarvitsee sellaista hoitoa ja huolenpitoa, joka edellyttää erityistä ammattitaitoa.

Yöpartio

Kotihoidon yöpartiopalvelua tarjotaan asiakkaille, joiden palvelutarve on ympärivuorokautista. Avun tarve johtuu toimintakyvyn alenemasta ja hoitotoimenpiteet ovat yhteydessä tähän ja edellyttävät ympärivuorokautista huolenpitoa. Yöpartion käynnit voivat myös tukea asiakasta muutosvaiheessa, kun hän siirtyy kotiin sairaalasta/osastolta. Yöpartion käyntitarvetta arvioidaan jatkuvasti ja asiakkaan tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Palvelutarve ratkaisee

Asiakkaan palvelutarve arvioidaan aina kokonaisvaltaisesti. Kartoituksessa arvioidaan asiakkaan voimavarat ja riskitekijät hyödyntämällä RAI-arviointityövälinettä. Kotihoito aloitetaan yleensä arviointijaksolla, jonka aikana asiakkaan toimintakyky ja avun tarve kartoitetaan perusteellisemmin ja otetaan käyttöön tarkoituksenmukaisia teknisiä ratkaisuja yhdessä asiakkaan kanssa todetun palvelutarpeen mukaisesti. Kartoitusjakson aikana pyritään toteuttamaan aktiivisia ja kuntouttavia työmenetelmiä, joiden avulla vahvistetaan asiakkaan voimavaroja ja itsenäisyyttä. Kartoitusjakso kestää 6-8 viikkoa, jonka jälkeen tehdään pitempiaikainen palvelusuunnitelma säännöllistä kotihoitoa varten.

Kotihoitoa toteutettaessa osallistetaan asiakas omaan hoitoonsa ja huolenpitoon. Arvioimalla säännöllisesti asiakkaan hoito- ja palvelutarvetta voidaan myönnettävää palvelua muuttaa ja sopeuttaa asiakkaan todetun, kartoitetun palvelutarpeen mukaisesti. Jatkuva seuranta sisältää toimintakyvyn arvioinnin RAI-arviointivälineellä vähintään kahdesti (2) vuodessa tai tarvittaessa toimintakyvyn muuttuessa.

Asiakkaita, joille on myönnetty palveluja, koskevat tietyt vaatimukset, joiden tarkoitus on turvata sekä asiakkaan että työntekijän turvallisuus. Asiakkaan tulee sitoutua työturvallisuussäännöksiin (Työturvallisuuslaki 738/2002). Työnantajan velvollisuuksiin kuuluu suojata työntekijät onnettomuusriskeiltä, riskeiltä työympäristössä ja haittaavalta kuormitukselta kotona.

- Asiakas haluaa palvelua, ymmärtää palvelun tarpeen ja sitoutuu osallistumaan jaksamisensa ja toimintakykynsä puitteissa omaan hoitoonsa.
- Asiakas sitoutuu käyttämään apuvälineitä, jotka kuuluvat osaksi hoitoa esim. nostolaitteita, sähkösätkyä.
- Asiakas ei voi valita hoitajaa uskonnon, etnisen taustan, sukupuolen tai vastaavan mukaan.

- Asiakas antaa vähintään yhden avaimen tai asentaa avainlaatikon ja luovuttaa avainkoodin tai asentaa sähköisen lukon, jota kotihoito käyttää.
- Päihteiden vaikutuksen alaisen asiakkaan tilanne arvioidaan ja tehdään uusi kotikäynti myöhemmin.
- Jos vierailija tai omainen käyttäytyy uhkaavasti, pyydetään henkilöä poistumaan, jotta hoitaja voi tehdä työtään turvallisesti.
- Asiakas ei saa polttaa tai käyttää päihteitä käynnin aikana.
- Eläinten tulee olla kytkettynä ja hallinnassa kotikäynnin ajan.
- Kodissa tulee olla toimivat palohälyttimet, sammutuspeitteet tai vaahtosammuttimet.
- Kotona tulee olla kunnossa olevat ja hoitoon soveltuvat työvälineet, esim. rikkiinäiset sähkölaitteet tulee korjata tai korvata.
- Piha-alueiden tulee olla aurattu ja hiekoitettuja talviaikaan sekä riittävästi valaistuja.

Kodinhoito

Ellei asiakas pysty alentuneen terveydentilan tai toimintakyvyn vuoksi suoriutumaan kodinhoidosta itse, huolehtii kotihoito seuraavista asioista kotikäynnin yhteydessä:

- Tiskaaminen (ei vierailijoiden jälkeistä siistimistä)
- Keittiöpöydän ja vapaiden pintojen (työtasot) pyyhkiminen
- Irtoroskien kerääminen ja eritetahrojen poistaminen lattialta, siivousjätteiden ulos vieminen
- Jääkaapin siistiminen, vanhan ruuan poistaminen
- Mikron puhdistaminen (jos henkilöstö huolehtii ruuan lämmittämisestä)
- Vuodevaatteiden vaihtaminen tarvittaessa tai vähintään kerran kuukaudessa, ellei muusta ole sovittu omaisten tai yksityisen siivouspalvelua tuottavan tahon kanssa
- Wc:n siistiminen aamupesun yhteydessä

Toiminnot toteutetaan yhteistyössä asiakkaan kanssa kuntoutumista edistävästi ja asiakasta osallistaen.

Muut tehtävät:

- Postin hakeminen postilaatikosta, ellei asiakas itse kykene
- Huolehtia siitä, että turvalaitteet (esim. palo-/häkävaroittimet, turvapuhelimet) ovat toimintakuntoisia ja testata näitä kerran kuukaudessa, ellei asiakas tai omainen pysty tätä tekemään
- Auttaa ja ohjata asiakkaan kotona selviytymistä apuvälinein ja teknisin välinein, jotta turvallisuus lisääntyy
- Ohjata ja auttaa tukihakemusten tekemisessä (hoitotuki, asumistuki, asunnon muutostyöt)

Toiminnot, jotka **eivät** kuulu kotihoidon tehtäviin

- Posti- ja pankkiasioiden hoitaminen, tupakan ja päihteiden ostaminen tai asiakkaan rahavarojen käsittely
- Viikko- ja kuukausisiivous, suursiivous, ikkunanpesu ja verhojen vaihto, kukkamullan vaihtaminen, pakasteen sulattaminen

- Kotieläinten ulkoiluttaminen ja hoito, esim. hiekan vaihto kissan laatikossa
- Pihan ja puutarhan hoito
- Lumen auraus, polttopuiden sisään kantaminen, lämmittäminen
- Asiakkaan kuljettaminen kotihoidon autolla tai asiakkaan omalla autolla

Palvelupäätöksessä on määritelty käyntien määrä ja pituus. Käyntien sisältö määritellään tarkemmin asiakassuunnitelmassa yhteistyössä asiakkaan kanssa. Asiakassuunnitelma muodostaa perustan asiakkaan maksupäätökselle.

Säännöllisen kotihoidon maksu on tulosidonnainen. Tästä syystä asiakkaalta pyydetään tulotiedot ennen asiakasmaksun määrittämistä. Laskutus tapahtuu kuukausittain.

Palvelun epääminen tai lopettaminen

Jos kyseessä on asiakas, joka täyttää kotihoidon kriteerit, mutta yllä mainittujen syiden takia kotihoitoa ei voida myöntää, on kyseessä kotihoidon osalta erityisluonteisesta ja poikkeavasta tilanteesta ja toimenpiteestä. Ennen kuin palvelu evätään tai lopetetaan, tulee asiakasta ja hänen edustajaansa kuulla. Edellytyksenä epäämiselle tai lopettamiselle kriteerit täyttävän asiakkaan kohdalla on se, että mahdollisista korvaavista palvelumuodoista on käyty asiakkaan ja hänen edustajansa kanssa keskustelua.

Palvelun lopettaminen ja epääminen edellyttää kirjallista päätöstä. Päätöksessä tulee eritellä selkeästi, millä perusteilla epääminen on tehty, jatkuuko palvelu ja siitä, millä tavalla hoito/palvelu järjestetään asiakkaalle jatkossa.

Taulukko:

Sisältö	RAI-kysymykset	RAI-indikaattorit
<ul style="list-style-type: none"> • Liikkumiskyky kodissa • Ravitseminen, syöminen • WC-käynnit • Henkilökohtainen hygienia (ei kylpy) 	iRAI-CHA G 2 a – i ohjauksen tarve vähintään yhdessä, mutta enintään neljässä toiminnossa	ADL-H = 1 ohjausta ja tukea tarvitaan toiminnon toteuttamiseksi vähintään yhdessä, mutta enintään ADL-neljässä toiminnossa
<ul style="list-style-type: none"> • Lähimuisti • Kyky tulla ymmärretyksi ja kyky ymmärtää muita • Alentunut kyky tehdä päivittäisiä päätöksiä • Kyky syödä itse, alentunut kyky aloittaa syöminen 	iRAI-Cha osa C 1 - 5 muistamiskyky on hieman alentunut ja/tai heikentymistä on tapahtunut viimeisen 90 vrk aikana vähintään yhdessä toiminnossa	CPS ≤ 3 Lähimuisti, osoittaa että muistiongelmia. Kyky tulla ymmärretyksi ja päivittäinen päätöksentekokyky ovat alentuneet
<ul style="list-style-type: none"> • Liikkuminen kodin ulkopuolella, huomattava avun tarve • Sisällä, riippuvuus apuvälineistä siirryttäessä • Porraskävely, liikkuu harvoin portaissa • Kognitio lievästi alentunut • Alentunut näkö ja kuulo 	heikentymistä fyysisissä, kognitiivisissa toiminnoissa ja/tai näössä/kuulossa, aiheuttaa riskejä esim. tulipalossa	EVAC < G7, G8 Arvioi asiakkaan kykyä poistua asunnostaan/talostaan tulipalon uhatessa

<ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaalla on ongelmia arjen toiminnoissa, ympäristön kanssa tai lääkehoidossa • Fyysinen toimintakyky on alentunut ja asiakkaalla on lieviä kognition ongelmia • Asiakkaalla on käyttäytymiseen liittyviä oireita 	<p>CPS ≤ 1 – 2 ongelmia psykososiaalisen terveyden ja /tai päihteiden kanssa, lääketieteellinen syy ja asiakas ei pysty siirtymään kodin ulkopuolelle Tukisukat</p>	<p>MAPLe 3</p>
--	---	----------------

Liite 1

Ohjaavat lait ja asetukset

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja Sosiaalihuoltoasetus (607/1983)
- Kansanterveyslaki (66/1972)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (ns. vanhuspalvelulaki 980/2012)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023. Tavoitteena ikäystävällinen Suomi (STM 29/2020)
- Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 Tavoitteena ikävyvykäs Suomi (STM 2020:32)

Maksut, joita Pohjanmaan hyvinvointialue perii kotihoidossa toteutettavasta palvelusta, perustuvat lainsäädäntöön.

- Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta (617/2021).
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992).
- Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (912/1992).

Maksuista on Pohjanmaan hyvinvointialueen hallitus tehnyt päätöksiä seuraavasti:

22.11.2021 §8, 21.2.2022 §39, 21.3.2022 §511, 29.4.2022 §82, Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut 1.1.2022 alkaen.

Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnissa käytetään RAI arviointityövälinettä (vanhuspalvelulaki 980/2012 § a 15). RAI on laaja arviointityöväline, joka huomioi asiakkaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn, terveydentilan ja palvelutarpeen sekä asiakkaan voimavarat.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

6 § Neuvonta ja ohjaus

Hyvinvointialueen asukkaiden saatavissa on oltava sosiaalihuollon neuvontaa ja ohjausta. Neuvontaa ja ohjausta järjestäessään sosiaalihuollon on tarvittaessa toimittava yhteistyössä terveydenhuoltolaissa (1326/2010 13 §) tarkoitettua terveysneuvontaa järjestävän perusterveydenhuollon sekä muiden toimialojen kanssa.

19 § Tukipalvelut

Kotipalveluun sisältyviä tukipalveluja ovat ateriapalvelu, vaatehuoltopalvelu, siivouspalvelu ja palvelu, joka edistää sosiaalista osallistumista, esim. päivätoiminta, turvapalvelut.

19a § Kotihoito

Kotihoidolla tarkoitetaan palvelua, jolla huolehditaan, että henkilö suoriutuu jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista kodissaan ja asuinympäristössään. Kotihoitoon kuuluu asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta sekä terveydenhuoltolain 25 §:ssä tarkoitettut kotisairaanhoidon tehtävät.

21 b § Yhteisöllinen asuminen (26.8.2022/790)

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa.

Yhteisöllistä asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee sitä sillä perusteella, että hänen toimintakykynsä on alentunut ja hoidon ja huolenpidon tarpeensa kohonnut korkean iän, sairauden, vamman tai muun vastaavaan syyn vuoksi.

21 c § Ympärivuorokautinen palveluasuminen (26.8.2022/790)

Ympärivuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

22 § Laitospalvelut

Ikäihmisten palvelutarpeeseen vastataan pitkäaikaisella laitoshoidolla ainoastaan, jos kyseessä on lääketieteelliset syyt tai syyt, jotka liittyvät potilas- ja asiakasturvallisuuteen.

36 § Palvelutarpeen arviointi ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 15 §

Hyvinvointialue vastaa siitä, että iäkkään henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumistaan tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa. Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaa iäkkään henkilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tai terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta. Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaavan on toimittava iäkkään henkilön tarpeita vastaavasti yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa.

46 § Hoidon ja huolenpidon turvaavat päätökset

Asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun asia on tullut viireille.

Päätös on toimeenpantava kiireellisissä tapauksissa viipymättä ja muissa kuin kiireellisissä tapauksissa ilman aiheetonta viivytystä. Päätös on kuitenkin toimeenpantava viimeistään 3 kuukaudessa asian viireilystä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012

15 a § RAI-työvälineen käyttö

Hyvinvointialueen on käytettävä RAI-arviointivälineistöä iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos hän alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi. RAI-arviointivälineistöä käytetään myös silloin, kun iäkäs henkilö saa palveluja ja hänen olosuhteissaan tapahtuu olennaisia muutoksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 612/2021

Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.